Jane Gardam. Een onberispelijke man

Lezing door Dr. Aleid Fokkema

Korte bio

- Aleid Fokkema
- Afd. Media en Communicatie, Erasmus Universiteit Rotterdam
- fokkema@eshcc.eur.nl

- Anglist
- Gespecialiseerd in Engelstalige literatuur sinds ca. 1945.

Wat we gaan doen

1. Ontwarring: het verhaal en de vorm
2. Een paar thema’s
3. Jane Gardam
4. Inbedding van dit boek
5. Wat vinden we ervan?

1. Ontwarring: het verhaal en de manier op het verhaal verteld wordt

- Wie heeft het boek gelezen?
- ie heeft er grip op?
- Twee manieren: vrij kort….. (de **fabula,** het verhaal)

Kotakinakulu, een fictieve plaats in Brits Maleisië

... en wat langer: hoe is het verhaal georganiseerd (de **suzjet**)

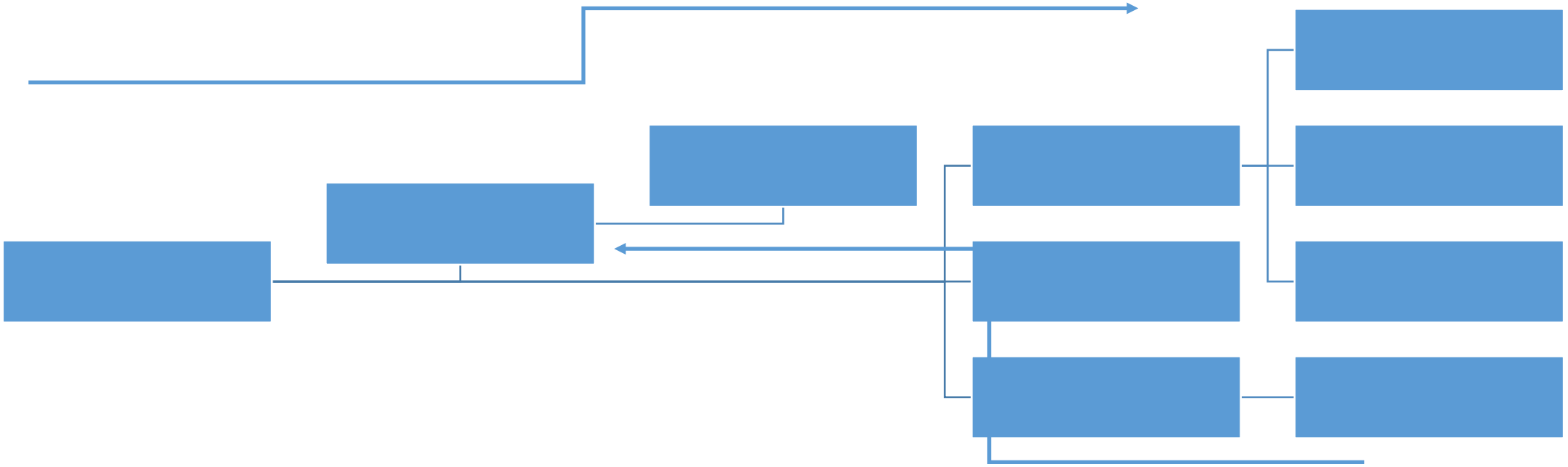

Beginnen

Het begin van een verhaal, zegt Edward Said,
vertelt je iets over de intentie die het boek heeft:
het is de eerste stap in een nieuwe wereld,
die van het verhaal.
Het is een eerste stap in het proces van betekenis geven

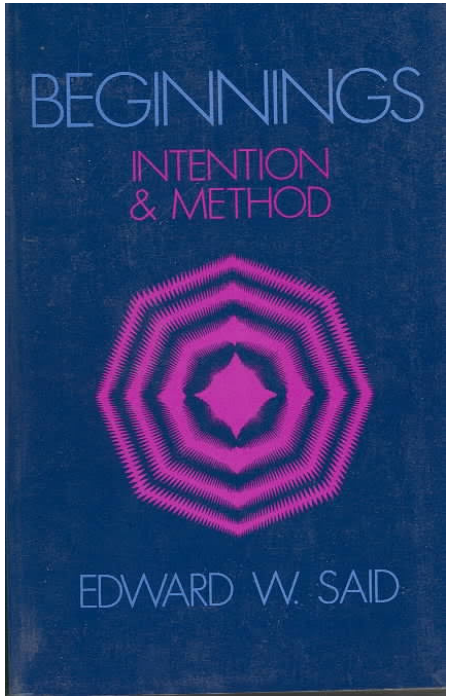

Plaats van handeling: Inner Temple, Londen

Wat vertelt het begin

1) de hoofdpersoon is een wandelende mythe

2) het leven van deze klasse van advocaten en rechters is één groot toneelstuk, waarbij het er vooral om gaat zo min mogelijk van jezelf te laten zien.

Jacob Rees-Mogg, Brexiteer

Fabula en suzjet

- Combineer ontrafeling **fabula** (het verhaal zoals je het reconstrueert) en **suzjet** (het verhaal zoals het georganiseerd wordt)

Met pensioen in Dorset

Hij dacht aan een andere rivier. Zwarte en bruine baby’s die rondspatten. Een meisje dat geheel leek te bestaan uit warmte en vrolijk gelach, zijn hoofd tegen haar dijen.” (26)

Crisis

- “[Chloe] rook nostalgisch naar een of ander oud parfum –niet dat van Betty. Het was het parfum, vermoedde hij, maar ineens (de aardige vrouw had haar taille lang geleden verloren en haar haren waren grijs) ervoer Filth […] een enorme, totale, puberale opwinding. (p. 137).”
- Even later reflecteert hij: “Kan nog steeds niet omgaan met emotie. Alles onder controle. Ik ben een professional. Maar vanwaar deze opwinding? Dit verlangen? “(141).
- Filth treft “op de nieuwe, vrije en irrationale manier waarop zijn lichaam zich gedroeg” de voorbereidingen voor deze reis (142).

Herinneringen

Oorlog en evacuatie

In al die ellende een komische noot

[Officier]: Maar er is nog iets. Je gezondheid.’

[Feathers:] ‘Ik ben honderd procent gezond, meneer.’

‘Ik vraag me af of je weet wat je mankeerde, Feathers? […] Je had een venerische ziekte.’

‘Wat is dat, meneer?’

De kolonel keek hem aan met bedachtzame blik. ‘Je bent in nauw contact geweest met een vrouw’

‘Ze stierf aan koudvuur, meneer, op het schip na Cádiz. Ik deed alleen maar wat ik kon. Juffrouw Robertson. Ze was over de zeventig-‘

‘Ik betwijfel of zij de bron van infectie was. Wat ik bedoel, Feathers, is dat je seksuele kennis hebt opgedaan uit een bijzonder onverkwikkelijk bron. Nietwaar?’

Een lange en nadenkende stilte

‘Het was donker, meneer. Ik heb nooit echt naar haar gekeken. Ik heb nooit aan haar gedacht als verkwikkelijk of onverkwikkelijk. Ze klom gewoon in bed. Ik had geen idee hoe het moest, zij wel. Ze gaf me karnemelk, meneer. Het was in Noor-Ierland, meneer. ‘

De kolonel liep haastig naar het raam en keek aandachtig naar buiten.

[en kan zijn lachen nauwelijks bedwingen].

Hong Kong, 1955

2. thema’s en stijlkenmerken

- Herinnering, verlangen, trauma
- Façade/de ander (niet) kennen
- Familie
- Spookjesachtige elementen

1 Herinnering, verlangen, trauma

- ”Herinnering, dacht hij, herinnering. Mijn geheugen is altijd zo betrouwbaar geweest. Het heeft me nooit gespaard. Herinnering en begeerte, dacht hij. Wie zei dat? Zonder herinnering en begeerte is het leven zinloos? Ik ben elke vorm van begeerte lang geleden verloren. Nu mijn herinneringen” (278)
- “Feiten weergeven—simpel. Maar hoe besloot je wat de feiten waren? Hij schrok terug voor de enorme, essentiële last om zichzelf te bekijken door de ogen van anderen. Alleen God kon dat. Het leek godslasterlijk om het zelfs maar te proberen. Zo’n enorme hoeveelheid indrukken, zo’n enormiteit aan emotie. Waar moest men de waarheid vinden” (240)
- ”In de daaropvolgende jaren zou hij de herinnering aan of droom over wat daarna gebeurde niet vergeten” (91)

2 Façade/enigma

3 Familie

- “Ik ben mijn hele leven, vanaf mijn vroege kindertijd, verlaten, of gedumpt, of gescheiden door de dood, van iedereen van wie ik hield of die om me gaf” zegt Feathers aan het begin van zijn biecht aan Father Tansy (241)

- “Boven aan het gangpad sloeg het Oosten hem recht in het gezicht. De dikke, heerlijke hitte stroomde over hem heen […]. Het leven roerde zich[…]Het overweldigende geklater van gesprekken, de opwinding. Het getoeter en geschreeuw en gegil en het getrommel. De gebden en de bidders op hun knieen en de gebedskleden. De oude, oude geliefde geur. Betty leek naast hem te staan, breed grijnzend, terugzwaaiend naar alle mensen. Pal naast hem. […] hij was thuis. (313)

Virginia Woolf, Hoe lees je een boek: (vert. Barbara Langeveld): “Ik denk dat alle romans gaan over het karakter van personages, en dat de romanvorm – hoe onbeholpen, wijdlopig en onspectaculair, maar ook hoe veelzijdig, plooibaar en levendig die mag zijn – er niet is om leerstellingen te prediken, liederen te zingen, of de zegeningen van het Britse Rijk te noemen.’ (Mr. Bennett and Mrs .Brown, 1924).

•

Rudyard Kipling

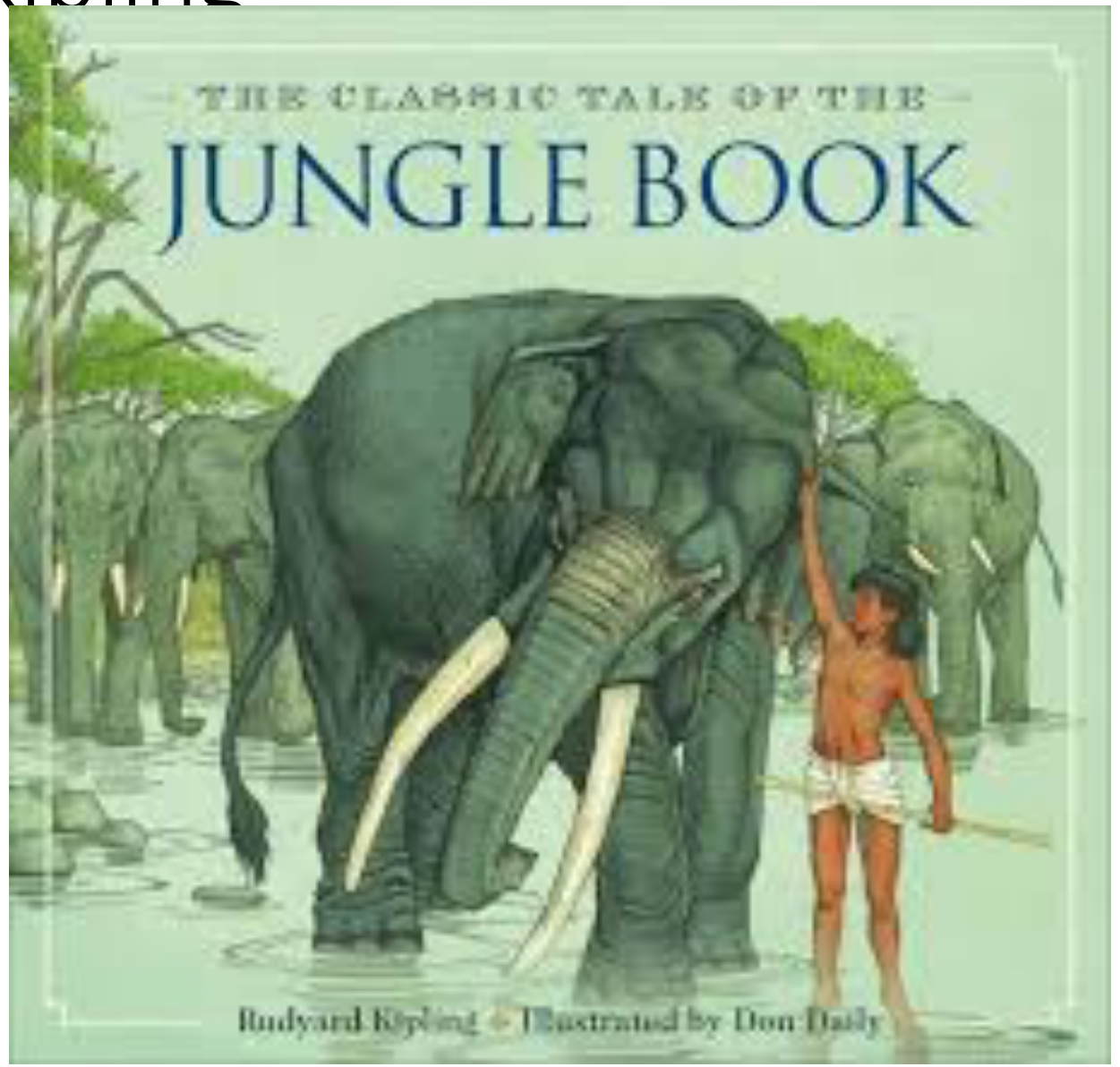

Take up the White Man's burden -
Send forth the best ye breed -
Go bind your sons to exile
To serve your captives' need;
To wait in heavy harness
On fluttered folk and wild -
Your new-caught sullen peoples,
Half devil and half child.

Niet realistische/sprookjesachtig

- Toevallige ontmoetingen in Oxford met Cumberledge en Babs
- Teddyberen
- Albert Ross / albatros
- Veneering wordt buurman
- De parelketting
- Kat, vos….

Jane Gardam

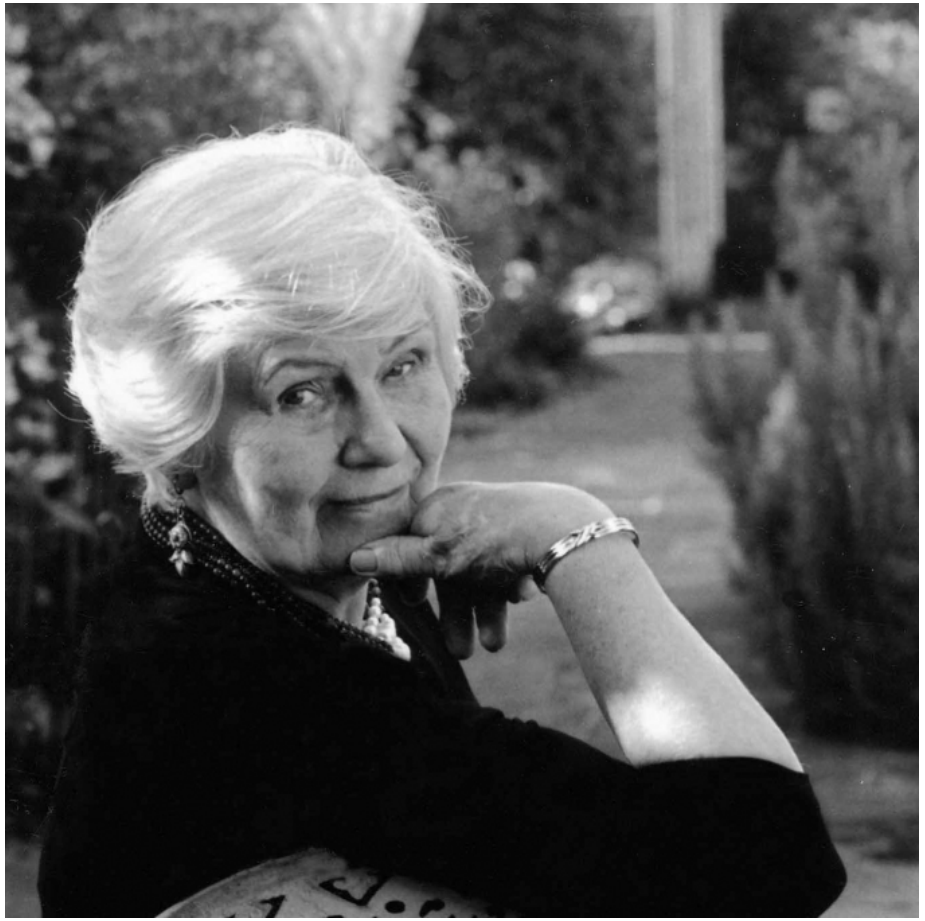

Trilogie

JANE GARDAM
Een onberispelijke man
ROMAN • COSSEE

JANE GARDAM
Een trouwe vrouw
ROMAN • COSSEE

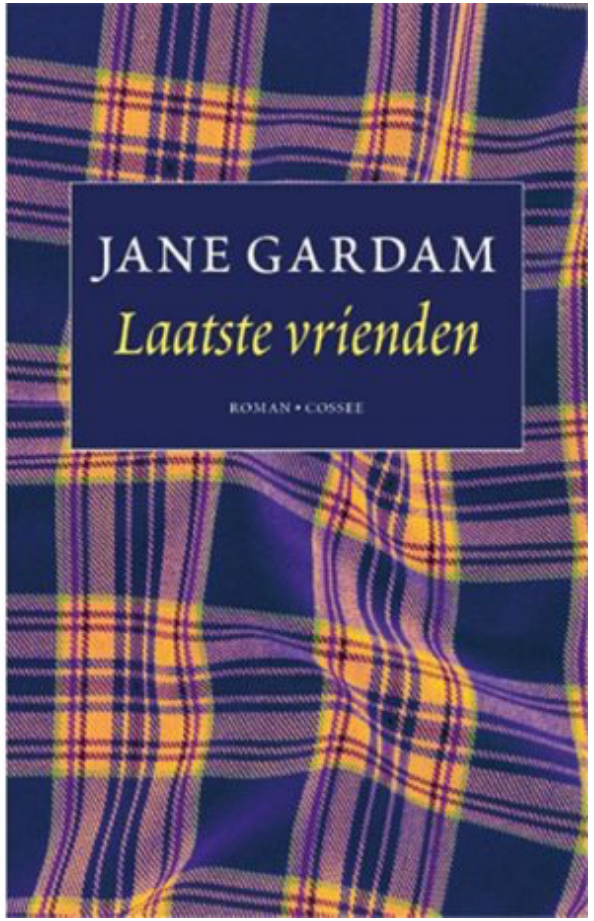
JANE GARDAM
Laatste vrienden
ROMAN • COSSEE

Inbedding van haar werk

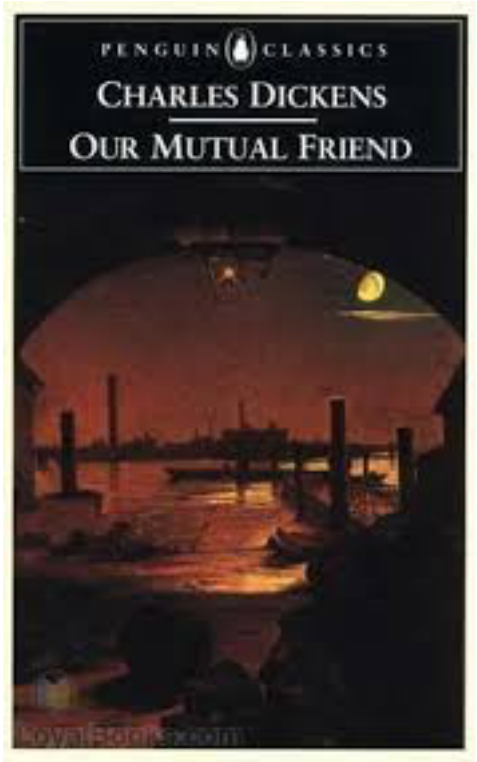

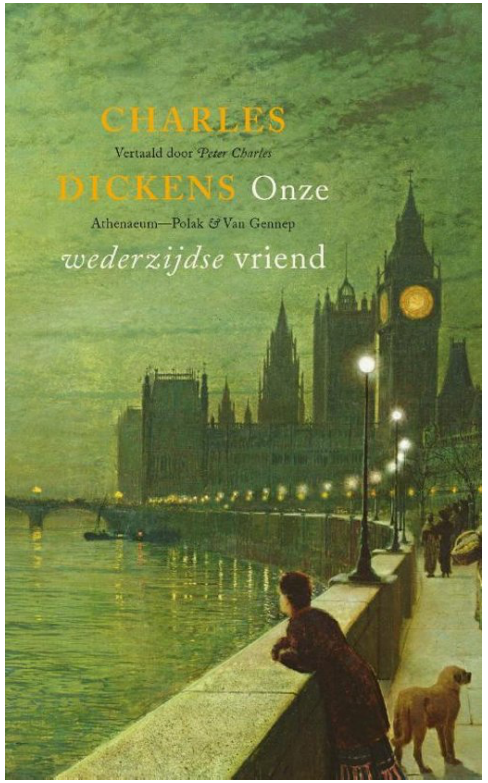

Jane Gardam in de literaire kritiek

Traumaliteratuur

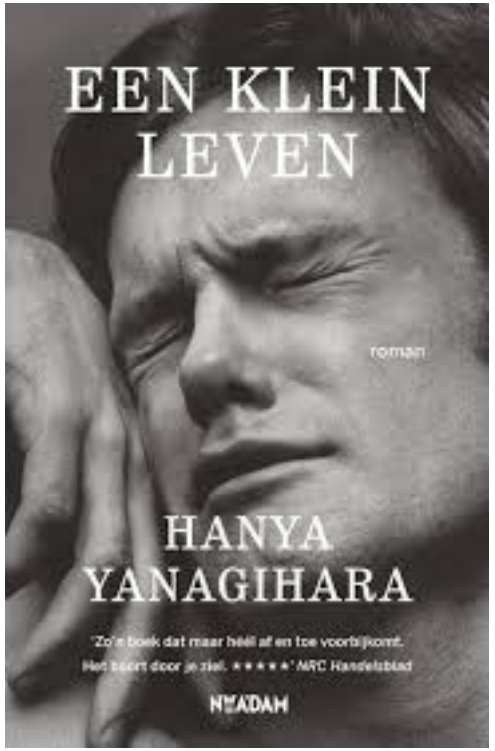

Onberispelijk.....